

مروری بر روش های تدبر کتاب چهارم (تدبر سوره ای) :

روش های مختلفی برای فهم غرض یک سوره و تولید علم متناسب با فضای آن (قرآن و امام، هستی، انسان و جامعه...) وجود دارد که یکی از بهترین روش های آن تقسیم بندی ترتیبی آیات سوره است و این کار می تواند براساس معیار های مختلفی انجام شود:

دسته بندی ترتیبی آیات بر حسب موضوع آیات

- یکی از روش های فهم کلی سوره ، تقسیم بندی موضوعی آیات است که ساده ترین و البته پایه ای ترین کار برای مطالعه هر سوره است و به این وسیله آیات با نظم بیشتری در وجود فرد استقرار می یابد.
- در واقع یافتن موضوع هر آیه و سپس دسته بندی آیات بر اساس موضوعات مشترک .

دسته بندی آیات بر اساس جریان حق و شبه جریان باطل

- جریان حق عبارت است از نزول رحمت الهی و هدایتی که ایجاد می کند و جریان باطل نیز عبارت است از تحرکات ذلیلانه ی گمراه شدگان و موضع گیری آن ها در برابر هدایت الهی و علی رغم اشتراک همه جریان های حق در حق بودنشان و جریان های باطل در باطل بودنشان، در هر سوره از وجهی به حق یا باطل بودن آنها پرداخته شده است.

دسته بندی بر اساس وضعیت مطلوب و نامطلوب انسان

- آیات هر سوره برای خارج کردن انسان از ظلمات به نور است که وضعیت نورانی و ظلمانی را به انسان می نمایاند. و وضعیت غیر مطلوب همان وضعیت ظلمانی است که انسان در طبع و طبیعت خود ماندگار می شود ، و وضعیت مطلوب همان وضعیت نورانی است.
- در واقع به وضعیت مطلوب انسان، فطرت و به وضعیت غیر مطلوب او ، طبیعت اطلاق می شود.

دسته بندی بر اساس حقایق و بروزات

- در تقسیم بندی حقایق و بروزات در واقع نگاهی کاربردی از سوره در اختیار ما قرار می دهد که براساس آن می توان تفکرات، ایده ها، فکرها و باورهایی که می تواند به بروز مثبتی منتج شود و یا از بروز منفی انسان جلوگیری کند را، معرفی کند.

اما برای دستیابی به نتایج حاصل از این روش ها نکاتی وجود دارد که باید به آنها توجه نمود.

❖ در تقسیم بندی موضوعی آیات به نکات زیر توجه کنید:

1. سیر انتقال موضوعی به موضوع دیگر
2. سیر کلی به جزئی موضوعات اصلی و ریز موضوعات آنها
3. سیر موضوعات جزئی به کلی همه موضوعات به نسبت غرض سوره

و ذکر این دو نکته که:

- برخی آیات قرآن در ادامه یکدیگر هستند بنابراین استخراج موضوع برای این آیات، نیازمند فهم درست این ارتباط و لحاظ کردن آن در موضوع است.
- و اینکه لازم است برای استخراج موضوعات به قالب بیانی آیات و جملات دقت کنیم.

❖ نکات قابل توجه در جریان شناسی حق و باطل (چراکه شناخت این سه مورد برای تحلیل جریان شناسی لازم است) :

1. تقابل این دو جریان

2. مردم شناسی

3. شناخت صفات امام و پیرو

و یک نکته آنکه هر دو جریان ، منعکس کننده ی " باورها، اعمال، صفات و آثار و نتایج " آن جریان است.

❖ در تقسیم بندی آیات بر حسب بروزات و حقایق ، آیات هر دسته را می توان با کمک این نشانه ها تکمیل کرد.
بروزات انسان مربوط به آیاتی از سبک زیر است:

1. آیات توصیف گر اعمال انسان
2. آیات اوامر و نواهی
3. آیاتی که اشاره به شانی از انسان دارند
4. آیات مربوط به آثار و تبعات حاصله پس از امتثال به اوامر و نواهی و یا عدم امتثال
5. آیات نشان دهنده اوضاع انسان در حالت های گوناگون
6. آیات تبیین کننده وضعیت جدید انسان

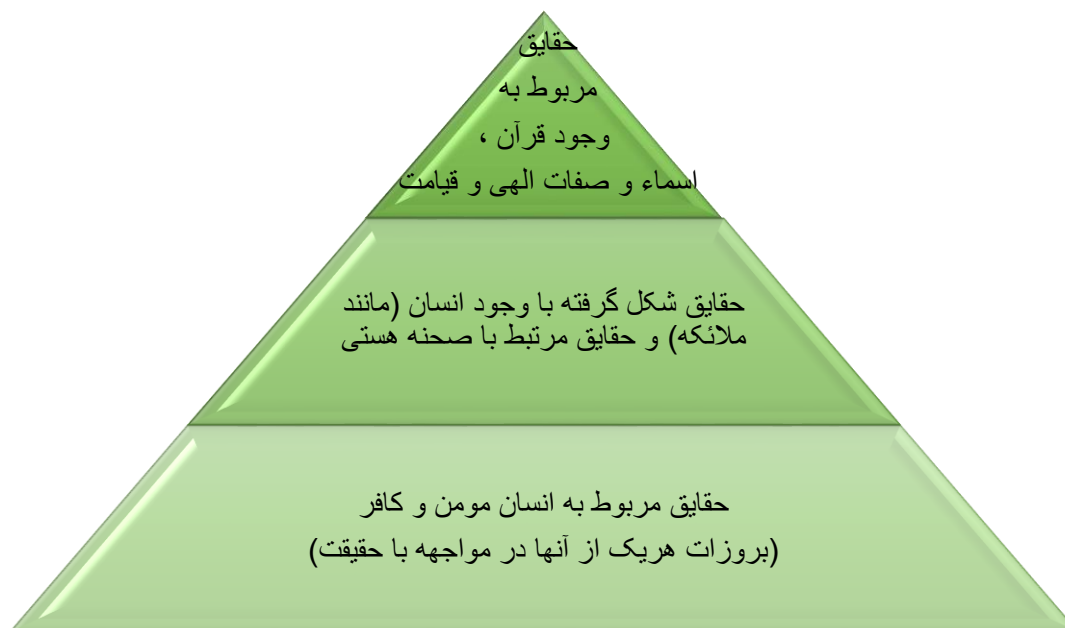
آیاتی که در دسته حقایق قرار میگیرند:

1. آیاتی که به قانون کلی اشاره دارند.
2. آیاتی که بیان کننده اسما و صفات الهی است .
3. آیاتی که بیان کننده افعال منتسب به خداوند هستند.

اینگونه بیان می شود که جملات اسمیه که شامل جملات خبری است، بیانگر حقایق اند و جملات انشایی که شامل امر و نهی ها هستند همان بروزات است .

❖ مرتبه بندی حقایق :

طبیعی است که همه حقایق مذکور در سوره برای هدایت انسان بیان شده است. این حقایق متقن و ثابت بر لزوم باورمند شدن انسان دلالت دارند. در بین این حقایق می توان نوعی تفکیک انجام داد :

همانطور که در تصویر نیز می بینید ، راس هرم مرتبه ی بالاتری را نسبت به دو قسمت دیگر دارد، چراکه هیچ شانی از شئون عالم را نمی توان یافت که از تجلی اسما جلال و اکرام خداوند تهی باشد.